

HED ESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr.15 - 79. årg.

10. dec. 1958



INDHOLD:

Hedeselskabets
sølvbæger

Motorsave

Forekomst
af bitterstoffer
i pilearter

Faskiner af udskær

Mergling
i Viborg amt

Oplag: 19.300

18.000 timers hård kørsel uden hovedreparation!!

*har jeg kørt
med min traktor,
takket være
SHELL ROTELLA OIL,
siger
traktorentreprenør
Johannes Møller,
Glud ved Horsens.*



SHELL ROTELLA OIL

På min maskinstation får vi næsten udelukkende det hårdeste arbejde, som f. eks. rydning af plantager og levende hegn. Det er noget, der stiller store krav til traktoren og dermed også til motorolien. — Jeg har været ude for, at traktoren ikke har været standset i en uge; men den har holdt til alt. Jeg er overbevist om, at SHELL ROTELLA OIL er årsagen hertil!

— Hver vinter, når vi skiller motoren ad, er der aldrig hverken slam eller snavs nogen steder; så også derfor skal mine traktorer *kun* køre på SHELL ROTELLA OIL!

Også De bør sikre Deres motor længere levetid - skift straks til SHELL ROTELLA OIL!

A/S DANSK SHELL



ROTARY

☆ *Stjernen blandt jordfræsere*



Der findes en ROTARY model til ethvert arbejde

MODEL GEM

20" arbejdsbredde, 6 hk 4-takts 1-cyl. benzinmotor, 24" & 30" arbejdsbredde, 9,8 hk 4-takts 2-cyl. benzinmotor, 3 fremad- og 1 baggear, friktionskobling ved fræsertromlen.

MODEL BANTAM

10" & 14" arbejdsbredde, 2,35 hk 4-takts 1-cyl. benzinmotor, 4 fremadgear, fræsertromlen er let aftagelig.

MODEL BULLFINCH

10" arbejdsbredde, 1,25 hk 4-takts 1-cyl. benzinmotor, 2 fremadgear, fræsertromlen kan gøres 15" bred og er let aftagelig.

ROTARY jordfræsere er forsynet med de kendte selvskærpnde knive af en meget fin kvalitet. ROTARY har dyoderregulering. ROTARY kan forsynes med forskellige redskaber, hvilket giver større udnyttelse af maskinen.

ROTARY er en gammel kending i gartnerier, frugtplantager, planteskoler, land- og skovbrug.

De opnår en hurtig og økonomisk kultivering og rensning med ROTARY jordfræsere.

ROTARY sælges på lempelige betalingsvilkår.

Forhandlere og service overalt i landet.

KUPON

LANGREUTERS, Gl. Kongevej 3, København V., telefon Hilda *1090

H. T. 15

De bedes uden forbindende sende mig brochurer, priser og betalingsvilkår over ROTARY jordfræsere.

NAVN: _____

ADRESSE: _____

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmægergade . København K.



SKOVARBEJDESKOLENS KURSUS 1958/59.

12. Fra den 5. jan. til den 31. jan. Alm. skovarbejderkursus (specielt nåletræ)
13. " " 9. febr. " " 28. febr. do.
14. " " 4. marts " " 25. marts do.

Forststuderende og skovfogedelever kan søge kursus nr. 13 og 14 mod betaling af kursusafgift kr. 150,00. Skovfogedelever på prøveår optages ikke.

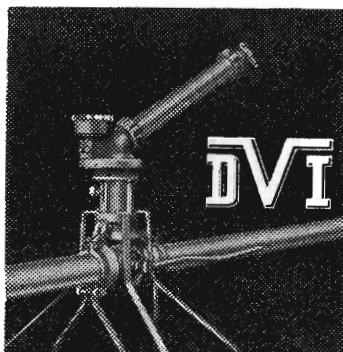
Husk skovarbejderskolens bøger!

Håndredskaber til skovarbejde v/ G. Bergsten og I. Nissen.. pr. stk. 4,00 kr.
Arbejdstekniske råd og vink v/ G. Bergsten..... pr. stk. 3,00 kr.
Regnskabsbog for motorsave pr. stk. 1,50 kr.

Mod forudindbetaling på Giro 72403 sendes bøgerne portofrit.
Yderligere oplysninger:

Skovarbejderskolen, Kagerup st., telefon Helsing 302 u.

P. s. v. I. Nissen



VANDINGSANLÆG

med Kanoner eller Sprinklers

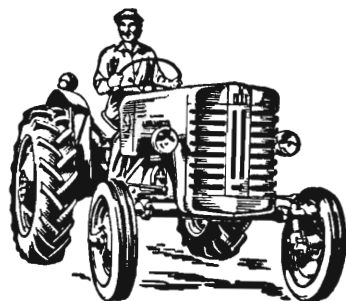


DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghøj, Fredericia

Tlf. Erritsø 128

FARMALL B-250



vægtoverføring
universel ophæng

Aftal demonstration med:

INTERNATIONAL HARVESTER

KØBENHAVN - HORSENS

Su *9200

Telf. *2 53 99



Brostrøm^s

Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

AEROLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF.

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 15

10. decbr. 1958

79. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktionsudv.: Afdelingsl., skovrider B. Steenstrup (formand), overingeniør N. Venov og distriktsbest. J. Alsted. Redaktør: H. Skodshøj. Carlo Mortensens Bogtr., Viborg

Indhold: Hedeselskabets sølvbæger. — Motorsave. — Forekomst af bitterstoffer i pilearter. — Faskiner af udskær. — Mergling i Viborg amt. — I få ord.

Forsiden: Omkring Lerchenfeldt å i Himmerland gennemføres i dette efterår en omfattende regulering af åløbet, således at de store engarealer kan afvandes og de årlige oversvømmelser undgås i fremtiden.

Hedeselskabets sølvbæger

I det følgende bringes en omtale af 3 hedeopdyrkere, der i dette efterår har fået tildelt Hedeselskabets sølvbæger for dygtig landmandsgerning:

Chr. Thomasen, Trandum, Skive: Han er født 1897 i Trandum Skovby som søn af Laura og Thomas Thomasen. Han var nr. 2 og ældste søn blandt 8 søskende og måtte tidligt gøre nytte i stald og mark. 17 år gammel kom han ud at tjene og havde ialt 3 pladser, før han som 21-årig i 1918 købte ejendommen for 18.000 kr. Året efter blev Thomasen gift med Marie Nielsen, født 1897 i Nautrup, død 1957.

Ejendommen bestod af en T-bygning, og af jorden, som er let sandjord, var 15 ha opdyrket, hovedparten var dog tilgroet med selvsået græs, endvidere 5 ha mose og 30 ha hede. Besætningen bestod af 3 køer, 5 kalve og ungvæg og små heste. Første års avl var 200 tdr. turnips, 50 tdr. kartofler og nogle traver rug og grå havre.

I årenes løb har Marie og Chr. Thomasen plantet læhegn på hele arealet, opdyrket 20 ha hede og beplantet 10 ha. 1928 byggedes ny kostald, i 1929 nyt stuehus, det gamle blev indrettet til heste- og svinestald. De gamle bygninger er i årene dels restaureret og dels fornyet. 1942 byggedes hønsehus og maskinhus.

Ejendommen fremtræder i dag som en firlænget gård med 35 ha agerjord, 5 ha mose og eng og 10 ha plantage. Besætningen består af

12 køer, 15 stk. ungvæg, 25 svin og 200 stk. fjerkræ. Der findes traktor og andre moderne maskiner og redskaber samt bil.

Chr. Thomsen fortæller selv, at han ikke var tilfreds, hvis der ikke hvert år blev taget 2 tdr. land hede ind og plantet 3000 planter.

Der er i hjemmet opvokset 9 børn, hvoraf de 7 allerede er i gode stillinger. De måtte alle i en tidlig alder give en håndsækning med, for at arbejdet kunne klares. Der skyldes i dag 12.000 kr. på ejendommen. Handelsværdien ca. 130.000 kr.

Det er en ejendom, hvor flid og nøjsomhed har været nødvendig og er praktiseret på en god måde, så den store børneflokk har fået en god lære med hjemme fra.

Efter indstilling af Hedebruget er Hedeselskabets sølvbæger tildelt Niels Chr. Christensen, »Møgelbjerg«, Sparckjær. Han er født i Romlund 1909 som søn af Katrine og Søren Chr. Christensen. Som ung hjalp Niels Chr. Christensen sine forældre med pasningen af deres bedrift; senere havde han halvdagsplads i landbruget på hjemegnen og tjente også som karl. I 1933 købte han for en pris af 3500 kr. en forsømt ejendom på 28 tdr. ld. i Mønsted sogn; senere tilkøbtes en anden forsømt naboejendom på ca. 20 tdr. ld. for 500 kr.

Der var ved overtagelsen ingen besætning på ejendommen og på den sidstnævnte var der heller ingen bygninger.

Niels Chr. Christensen havde 1100 kr. som startkapital.

Ved overtagelsen var kun ca. 1 ha af arealet i kultur, medens ca. 22 ha henlå som hede. Bygningerne bestod ved overtagelsen af et lille, gammelt hus med utæt stråtag, hvoraf den ene halvdel benyttes til beboelse, medens der i den anden halvdel hverken var gulv eller loft.

Niels Chr. Christensen tog snarest efter overtagelsen fat på forbedring af ejendommen. Han købte et par gode heste og fik en mælketur om formiddagen og dyrkede hede op om eftermiddagen. 2—3 tdr. land hede om året blev opdyrket, kalket og lagt til agermarken. I det første år efter opdyrkningen, dyrkedes som regel rug, derefter kartofler eller havre. Efterhånden er det væsentligste af heden opdyrket og giver gode afgrøder; en Del af det mest bakkede areal er tilplantet, ligesom der er plantet nødvendige læbælter i marken samt læ omkring haven og ved bygningerne.

Det første år efter overtagelsen avledes kun 20 tdr. kartofler på ejendommen; nu er den årlige avl ca. 225 tdr. tdr. korn, 350 tdr. kartofler, 900 tdr. roer og 12 læs hø, og der holdes en besætning på 3 heste, 6 malkekøer, 5 kvier, 5 kalve og ca. 36 svin.

Bygningerne er efterhånden forbedrede ved istandsættelse eller

afløst af nybygninger. Først opførtes et lille primitivt hønsehus. 1935 blev en del af det gamle hus revet ned og erstattet med en ny stald- og ladebygning og samtidig opførtes et stort spærhus til brændsel m. m. I 1937 blev lagt nyt tag på stuehuset. I 1942 blev opført et nyt maskinhus og i 1948 blev bygget et nyt hønsehus. I 1952 blev der bygget 13,8 m til laden og i 1954 blev der bygget 4 m til stuehuset.

Ejendomsskyldværdien, der ved overtagelsen var 2800 kr., er nu 17.000 kr. Den samlede gæld på ejendommen er ca. 11.000 kr.

Peder Vestergaard, Barde ved Videbæk, er født 1883 i »Vestergaard«, Barde, søn af gårdejer Lars Vestergaard. Der var i hjemmet 5 søskende. En stor part af tiden var han hjemme som medhjælper, men havde dog lejlighed til kort tid at komme ud at tjene og på højskole.

I 1911 overtog Peder Vestergaard gården efter faderen, til en efter datiden ret stor pris. Bygningerne var meget gamle og snævre. Af redskaber var der en plov, en harve, en aflægger samt lidt håndredskaber. Der stod en besætning på 9 køer, endvidere lidt opdræt og to heste.

I 1919 blev Peder Vestergaard gift med Kirstine Madsen, som er født 1885 i Brejning, datter af gårdejer Niels Madsen. De var 6 søskende.

Peder Vestergaard og Kirstine tog med en enestående flid og dygtighed fat på opdyrkningen. Der hørte 115 tdr. ld. jord til gården, men de 75 tdr. ld. lå som hede, kun 35—40 tdr. ld. var opdyrket. Mergelen blev for en stor parts vedkommende hentet i et lokalt mergelleje, hvor man selv gravede den op og kørte den med heste og vogn. Senere, da der blev udlagt spor fra Hover mergelleje, blev en del mergel aftaget derfra. Af de 75 tdr. ld. hede er de 65 pløjet med heste, kun de sidste 10 tdr. ld. er pløjet med traktor. Ca. 15 tdr. ld. er drænet.

I 1923 byggedes hele gården om og flyttedes til et bedre beliggende sted i marken. Det blev efter datidens forhold smukke, solide og tidssvarende bygninger, der blev rejst.

Der findes i dag en god og moderne maskinpark, der tilfredsstiller ethvert behov.

Besætningen er på 26 køer og 44 stk. ungvæg foruden mange svin og høns. Ejendomsskyld 93.000 kr. Gælden 0,00. Ejendommens handelsværdi mindst 300.000 kr.

Bygningerne er efter den stadige hedeopdyrkning blevet for små til at kunne rumme avlen, hvorfor der sælges en del korn og markkontrollerede kartofler.

Der er i ægteskabet en søn og en datter. Datteren er gift med en landmand. Sønnen bestyrer nu gården, idet Kirstine og Peder Vester-

gaard i 1954 købte et hus i Barde, hvortil de flyttede ved sønnens giftemål.

Trods travle dage har Peder Vestergaard dog haft tid til også at deltage i sognets anliggender, han har gennem årene haft mange tilidshverv overdraget. Bl. a. skal nævnes 12 år i sognerådet. I en år-række formand for Barde andelsmejeri. I bestyrelsen for elektricitetsværket, mergelforeningen, sundhedskommissionen.

Kirstine og Peder Vestergaard har været et smukt eksempel på hvad god drift af en ejendom og en fornuftig levevis kan føre til, idet de nu sidder i gode økonomiske kår som velansete folk på egnen. De, der kender ægteparret, vil glæde sig over, at de har fået sølvbægeret.

Niels Basse.

Motorsave

Fra demonstrationen ved Silkeborg

Af forstander I. J. Nissen, Skovarbejdskolen.

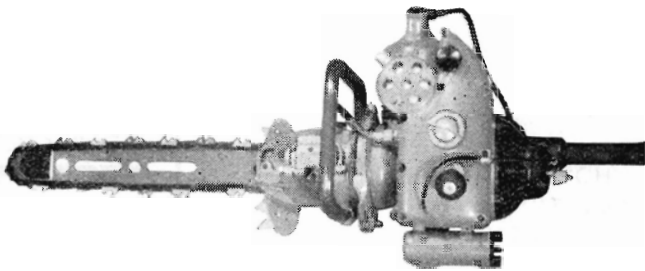
Ved redskabsdemonstrationerne i skovene omkring Silkeborg i september måned blev også en række motorsave forevist. Her skal gøres et forsøg på at gennemgå de forskellige fabrikater med særligt henblik på de ændringer og forbedringer, der er gennemført i den seneste tid. Situationen er i dag den, at motorsavene udvikles i et sådant tempo, at enkelte synspunkter i denne artikel måske er forældet inden offentliggørelsen. Her skal alene omtales eenmandsmotorsave, idet tomandsmotorsaven ikke mere kan have nogen berettigelse her i landet, hvad de forresten heller ikke synes at have i større udstrækning noget andet sted på kloden.

DOLMAR CD 60 er robust og driftssikker, sværdslidet er forholdsvist minimalt. Motoren arbejder blødt og behageligt. Rivtandskæden er meget sårbar på grund af den meget spidsvinklede rygfas. Det er altid en ulykke at save i sten eller søm, men her er det næsten ensbetydende med kædens endeligt. Skovltandskæden er betydelig bedre, omend den ikke hører til de bedste. Der synes ikke at være grund til at købe den dyre hårdtforkromede kæde. En ny mindre model forhandles i udlandet, men den har endnu ikke været vist her.

JO-BU VIKING er som sine forgængere driftssikker og slidstærk, beskedent og enkelt bygget op, og vægten er lav. Maskinen har både automatisk og manuel kobling. Motorvibrationerne er svære. Kædesmøringssystemet er dårligt, men til gengæld er sværdet ganske overordentlig slidstærkt, og da kæden styres med tapper på begge sider af sværdet, er friktionen og varmeudviklingen ringe. Rivtandskæden bør kun bruges af dygtige filere. Skovltandskæden er at fore-

PARTNER MOTORSAV

med **SANDVIK-KÆDE** og
12 mdr. gratis kasko-forsikring



SANDVIK-kæden er uovertruffen hvad skæreevne og holdbarhed angår. De slipper for hveranden omfilning, når De anvender SANDVIK-kæden.

Alle PARTNER save leveres med gratis kasko-forsikring i 12 måneder fra leveringsdagen. Det betyder øget sikkerhed for Dem, netop i den tid hvor De er nybegynder i arbejdet med motorsav. Specielt under fældningsarbejdet foreligger der risiko for et bukket sværd eller i værste tilfælde en knust motorsav. Med kasko-forsikringen er De dækket mod sådanne uheld under arbejdet.

— og PARTNER har en dæmpet og behagelig motorlyd!

CHR. HJELM BANG

VESTERBROGADÉ 10 . KØBENHAVN V. . TELEFON (01 44) HILDA 13*
JYLLANDSAFDELING: PARK ALLE 7 . AARHUS . TELEFON (0 61) 2 13 99

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med finsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød«) omkring stødfugerne.

Spørg Hedeselskabet.

Den almindelige Brandforsikring

før Landbygninger, opretter ved kongelig Anordning
af 1792



Brandforsikrer Bygninger
- færdige og under Opførelse -
med fast Inventar

HOVEDKONTOR:
STORMGADE 10 - KØBENHAVN K.
C.: 1100


Husmandshypotekforeningen

Nørre Voldgade 16

København K

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved I. T. Birk .. Telef. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN  MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
Forlang tilbud

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

»/ C. M. Christensen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12
Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

Dansk Brandforsikringselskab

»VERMUND«

af 1904 - gensidigt selskab
Bygninger og løsøre
Virkefelt hele landet

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus

FIONA MUFFEKIT

- gør arbejdet lettere
og muffen tættere



FAAS HOS
TØMMEHANDLERE - BYGNINGSMATERIALEFORRETNINGER
SAMT STØRRE BETONVAREFABRIKER

SVENDBORG TAGPAP- & CEMENTVAREFABRIK

Krogsgades Cementstøberi

J. Halvorsen & Sønner
Kontor:
Dannebrogsgade 22, Aarhus
Telefon * 2 55 99
Ny fabrik i Vejlbj

Alt i betonvarer D. S. 400

SKOVTJÆRE 0,433
Mod vildt- og museskader

MUSETJÆRE
Kun mod mus.

Mere effektiv end 0.433.

ARBINOL - SPRØJTER
BROCHURER:

„10 år“.

Sprøjtningresultater 1953-54
Sprøjten og sprøjteteknik

DIANA SKOVTJÆRE

Orehoved telf. 96

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

Telefon Skive 1030

Alle størrelser i drænrør leveres

Telefon Viborg 1330

CLOC

Liqueur
Gin
Whisky

trække, selv om den på grund af skovlens oprette stilling slår meget til siden. Det kræver påpasselighed at ramme afkortningsmærket. Skærehastigheden er ikke den største. JO-BU junior kan forsynes med udmærkede kratrydnings- og kulturrensningsagregater.

McCulloch. Fabrikatet er grundigt omtalt i en redegørelse fra redskabsudvalget, og der er ikke i den forløbne tid fremkommet



Fra demonstrationen af motorsave ved Silkeborg i september.

noget, der begrundet en tilføjelse til eller ændring af denne redegørelse. Super 44 A er en videreudvikling af 44 super. Den har fået større kraft, og det er den motorsav, der har flest HK. Man skal dog her huske, at S. A. E. HK. er ca. 15 % mindre værd end Din. HK. Smøresystemet, lyddæmpningen og svinghjulsafskærmningen er forbedret, og udstødningsluften ledes ud i køleluftstrømmen og spredes bedre. Den forbedrede lyddæmpning vil nok nødvendiggøre en hyppigere udskiftning af lyd-potten. I en helt ny McC.-model smøres kæden alene med den olie, der blandes i benzinen. Efter at blandingen har passeret cylinderen filtreres olien fra og løber ud i kædesporet, her har forhandleren taget det fornuftige standpunkt, at se tiden an og lade systemet blive ordentlig gennemprøvet, det lyder lidt for smart.

PARTNER er velkendt, og efter nogle børnesygdomme fremtræder den som en yderst robust, driftssikker og slidstærk maskine. Sandviken leverer skovltandskæderne til saven. Kæden er velkonstrueret, har stor skæreevne og holder skæret meget længe. Rivtands-

kæden bør ikke bruges. I Sverige har der længe været averteret en ny PARTNER-model, den er direkte-dreven, har stort omdrejningstal og membrankarburator og lav vægt (8,6 kg uden sværd). Sværdet er bredere, men stadig med vendehjul og automatisk kædesmøring. Der vil gå en tid, inden den præsenteres her i landet, hjemmemarkedet skal dækkes først. Den bliver imødeset med spænding.

STIHL B. L. K. fremtræder i år med stærkere motor og med en forstærket skovltandskæde. STIHL's motorsave er så velkendte, at en nærmere omtale af deres gode egenskaber er unødvendig. Driftssikkerhed, slidstyrke og kraft har altid kendetegnet dette fabrikat. B. L. K. er nu så kraftig, at man ikke ser nogen grund til, at nogle stadig sværger til dens gammeldags og uhåndterlige storebror B. L. Motoren kan forsynes med 2 forsk. plantebor, pælebor, havefræser, pumpe, kratsav m. m. For den, der selv har et STIHL slibeapparat, vil rivtandskæden nok give en lidt bedre kædeøkonomi, og da STIHL's rivtandskæde er overordentlig velkonstrueret og hurtigtskærende, kan det være fornuftigt at holde sig til den. Skovltandskæden er ikke så velkonstrueret og skærer knapt så hurtigt, men på den anden side er den bedre egnet til at skære i rodudløb og lign. Den er lettere og hurtigere at file. De ovennævnte forhold taget i betragtning må skovltandskæden i almindelighed anbefales frem for rivtandskæden. Mon ikke STIHL er på vej med en direkte-dreven sav? Jeg tror det.

INDIAN. »Näfveqarns bruk« har overtaget eneforhandlingen af de amerikanske INDIAN motorsave for Sverige og Danmark. Saven fremstilles i to modeller, en med 3 HK. og en med 5 HK., begge er direkte-drevne og forsynet med membrankarburator og de har både manuel og automatisk kædesmøring. Mere kan der ikke siges om den i øjeblikket, da den endnu ikke er afprøvet her i landet.

Et nyt tysk firma vil også inden længe præsentere en direkte-dreven sav på det danske marked.

Sandviken skovltandskæder fremstilles bl. a. til Jo-Bu, PARTNER, STIHL B. L. K., McCulloch og INDIAN. Det er endnu ikke klarlagt, om den også er stærk nok til direkte-drevne save.

Der kan ikke være tvivl om, at motorsave med membrankarburator og direkte-drift i den kommende tid vil føre det store ord, først og fremmest fordi saven, og derfor arbejdet, bliver lettere og mere handigt.

Skovltandskæden vil også efterhånden helt afløse rivtandskæden, fordi den arbejder bedre i bl. a. vredent træ, rodudløb og lign. og fordi den er lettere og hurtigere at file. Skovltandskæder skal files sparsomt men tit, 1—2 gange dagligt pr. mand i holdet, ellers bliver dens levetid for kort. Går der for lang tid mellem hver filing, skræl-

les skalhærdningen af, og der skal da files for meget bort, inden skæret igen er iorden.

Skovarbejderskolen hjælper gerne den enkelte, som står foran indkøb af motorsav i valget af type og kæder, men vi kan ikke anbefale et enkelt fabrikat, for som det vil ses af ovenstående, har alle her i landet forhandlede motorsave gode såvel som mindre gode egenskaber, og det står så til den enkelte at veje for og imod.

Det må kraftigt anbefales at få demonstreret flere fabrikater inden der skrives til køb.

Til sidst! Undgå døvhed, brug ørepropper (plastic)! — Modvirk følgerne af nedfaldende grene og lign., brug arbejdshjelm! Også i nåletræsskove. En lille tør grangren slår hårdt, det har undertegnede erfaret.

Arbejderne er bange for at blive til grin ved at være den første, der bærer hjelm. De vil blive glade til, om arbejdsgiveren vil forlange det.

Forekomst af bitterstoffer i pilearter

Opdagelsen af bitre smagsstoffer i bladene hos den på Øland som hegnsplante anvendte klon af *Salix purpurea* gav mig lyst til at undersøge udbredelsen af disse stoffer hos andre arter af pileslægten. Den store forskel i den grad af mishandling, som kreaturerne udsatte hegn af *Salix purpurea* for, sammenlignet med andre arter, som *S. lanceolata*, viste hvor stor læplantningsmæssig interesse sagen har og hvad der ville kunne vindes ved at finde frem til hårdføre arter med højt bitterstofindhold.

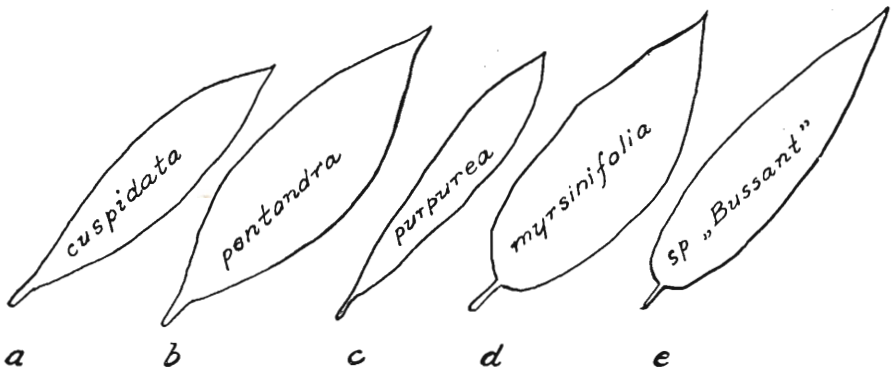
Det viste sig ret hurtigt, at forekomsten af dette stof eller disse stoffer i betydende mængder er ret sjælden og udbredt på en mærkelig uregelmæssig måde indenfor pileslægten. Egenskaben synes endog at forekomme hos den anden store gren af pilefamilien, slægten poppel, idet, som inspektør Westh har gjort opmærksom på, *Eucalyptuspoppel* synes at besidde den i udpræget grad og derfor også vrages af dyrene.

Af nedennævnte undersøgte arter og variationer, delvis krydsninger, af pil, ialt 35, forekommer bitterstof hos 5, hvoraf den ene er en krydsning af en bitterstoffdannende og en bitterstoffri art. I dette tilfælde synes bitterstoffdannelsen altså at være betinget af et dominerende gen. Om dette er generelt vides endnu ikke. En anden eksisterende krydsning, *purpurea* med *viminalis* (*Salix rubra*) er det ikke lykkedes mig at få undersøgt. Arternes navne følger her i alfabetisk orden:

<i>Salix acutifolia</i> Wild.	Kaspisk dugpil
» <i>alba</i> L.	Hvidpil
» » <i>vitellina</i> L.	»
» <i>ambigua</i> Ehrl.	
» <i>aurita</i> L.	Øret pil
» <i>caprea</i> L.	Seljepil
» <i>cinerea</i> L.	Gråpil

<i>Salix cordata</i> Muehlenb.	
» <i>cuspidata</i> Schultz	Glanspil
» <i>daphnoides</i> Vill.	Pommersk dugpil
» <i>dasyclados</i> Wimm.	Låddengrenet pil
» <i>fragilis</i> L.	Skørpil
» <i>gracilistyla</i> Miq.	
» <i>hastata</i> L.	Spydpil
» <i>herbacea</i> L.	
» <i>lanata</i> L.	Uldpil
» <i>lanceolata</i> Fr.	Lancetbladet pil
» <i>Matsudana</i> Kodidz. v. <i>tortuosa</i>	
» <i>medemii</i> Boess.	
» <i>myrsinifolia</i> Sal.	Sortpil
» <i>pentandra</i> L.	Laurbær- eller femhannet pil
» <i>phylicifolia</i> L.	Tofarvet pil
» <i>ponted</i> ?	
» <i>purpurea</i> L.	Purpurpil, bidfri pil
» <i>repens</i> L.	Krybende pil
» <i>reticulata</i> L.	Netpil
» <i>Schraderiana</i> Wild.	
» <i>serpyllifolia</i> Scop.	
» <i>Smethiana</i> ?	
» <i>triandra</i> L.	Mandelpil
» <i>undulata</i> Ehrl.	Bølget pil
» <i>viminalis</i> L.	Båndpil
» » v. <i>belgica</i>	»
» <i>viridis</i> Fr.	Grønpil
» sp. («Bussant«)	

Man har undertiden indtrykket af, at bitterstof forekommer i små mængder hos enkelte af ovenstående arter, men udpræget bitterstofdannende er kun de fremhævede, nedenfor nærmere beskrevne og omtalte arter, af hvis bladformer her vises et rids:

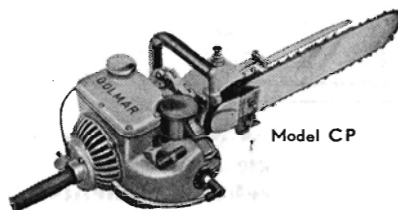


Salix pentandra, laurbærpil eller femhannet pil, er en stor busk eller et træ, op til 8 m højt med ægformede (fig. b) spidse, fint savtakkede blade, temmelig stive og med blank overflade og tydelige, grønne eller røde, kirtler i bladranden. Undersiden af bladet er tydeligt netnervet med op-

Står De for køb af **KÆDESAV** da vælg en **DOLMAR**

*Tysklands førende specialfabrik for kædesave af enhver art —
såvel elektro- som benzindrevene samt plantebor*

- Automatisk regulator til forhindring af for højt omdrejningstal ved tomgang
- Føreskinnen på samtlige modeller kan stilles i smig, således at enhver snitvinkel kan opnås uden kipping af motoren
- Udførlig brugsanvisning og reservedelsliste følger med hver maskine
- Stort reservedelslager haves, og savkæber slibes på eget værksted
- Lille vægt trods robust og driftsikker konstruktion
- Bekvæmt og billig — anmod om uforbindende demonstration
- Automatisk olierøring og ingen tilstoppelse af olieledninger
- Synlig oliekontrol
- Indbygget startanordning
- Praktisk taget ingen slitage af føreskinnen, da kæden løber på billig slidskinne
- Kapslet og beskyttet karburator
- Kølslutbeskyttelse mod savsmuld



Generalrepræsentanter for Danmark:

Aktieselskabet **BRANDT & VIDSTRUP**

Amerikavej 10 . Telf. VEster *7800 . København V

SVENSK VÆRKTØJ **har verdensry**

det ved enhver skovarbejder af erfaring, så står De overfor at skulle anskaffe en motorsav, så vælg den svenske

PARTNER C 6

Ring eller skriv efter specialbrochure, som illustrerer og fortæller alt om Partner motorsaven. Vi sender den

GRATIS

eller endnu bedre: lad os afholde en demonstration uden forbindende. Vi kommer overalt i Danmark med hele vor værktøjsudstilling, som viser alle de sidste nyheder.

Har De fået vort værktøjskatalog 1958/59?

Hvis ikke, så ring og skriv efter det — vi sender det gratis. Foruden værktøj er der flere sider omtale af beklædning bl. a. islændertrøjer og originale tyske lodenfrakker og -pjækkerter. Vi har også et **jagtkatalog**, som vi ligeledes sender gratis.

FØRST- OG JAGTHUSET

Gl. Kongevej 119, København V.

Hilda 3030.

NB. I ugen fra 14. - 20. december er vi i Jylland og Fyn, og vi kommer sikkert i nærheden af Deres bopæl — er De interesseret i at se savene eller udstillingen, så skriv eller ring **omgående** ind til os.

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

ØLGOD

Telefon 59

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelse fra 2 til 15 tommer

Indhent tilbud - Tlf. Højslev 3

Kjellerup Betonvarefabrik ved I. T. Birk

— Telefon 46 Kjellerup

Elter kl. 17: Rødkjærsgade telefon 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLANG TILBUD

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer

Tjæreborg Cementstøberi,

Hurtig levering

Telefon 21

Reel betjening

STRYG elektrisk...

ELEMENTBRØER

Jernbetonspunplanker — Specielle emner efter opgave.

N. SKYTTE

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 601—602

Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 214

Alt i betonvarer efter D. S. 400

A/S RØCONTORET

KOLDING

Telf. 4344

FROAVL

FROHANDEL



Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD

Telefon 921

NORMRØR

med garantimærket Δ

Imprægnering

Brøndrør

Viborg Andels-

Svineslagteri

vore udsalg bring. i erindring

Tlf. 137 og 779

Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Tlf. 87 Ulstrup

Vestjysk

Trælasthandel

Varde

Betonvarefabrik

H. Kunøe og Aage Pedersen

Varde . Tlf. 519 - 520

Landbrugsrør

(drænrør)

efter Ingf. normer

FORLANG TILBUD

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum

Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun Δ mærkede varer
føres

Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

PALUDANS PLANTESKOLE A/S

KLARSKOV

Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer

Forlang prisliste
TELEFON KLARSKOV 9



FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER

højede sideribber. Laurbærpilen forekommer vildtvoksende i Danmark, som forkuet busk eller et ret stort træ, som klima- og jordbundsforhold tillader det. Dens område strækker sig helt op til Lapmarken, men den er ikke særlig vindfør og bliver efterhånden helt åben forneden. Den egner sig derfor kun som overlætræ i ikke altfor barske egne, men tåler temmelig ubegrænset af høj grundvand, selv meget surt og okkerholdigt. Forekommer i stort antal og god udvikling i de i naturtilstand henliggende dele af St. Vildmose.

Salix cuspidata, glanspil, minder meget om foregående og er en krydsning af denne og skørpil, *Salix fragilis*. Bladene er smallere (fig. a) og ligner meget skørpilens, medens den har arvet sit bitterstofindhold fra laurbærpilen. Den bliver et ret højt træ, men åben forneden. Den er ikke så skør i grenvinklerne som skørpilen, men er ikke særlig vindfør og har tit tørre grene.

Salix purpurea, purpurpil, bidfri pil, er en busk på indtil 3 m højde med mere eller mindre rødlig, på indersiden gul bark og aflangt lancetformede, glatte, på undersiden matgrå blade uden tydelige netribber og sideribber. På oversiden er sideribberne tydeligere og svagt ophøjede. Bladens største bredde ligger udenfor midten (fig. c). Ved dette og ved fraværelsen af indrullede bladrande, adskiller den sig fra båndpilen, som den ellers overfladisk set ligner. Er ikke egnet for lyngsur jord, men tåler høj grundvandstand såvel som ret tør jord.

Arten er en fortræffelig hegnsplante, der danner fra bunden tætte og varige hegn, som den på Øland forekommende klon viser. Der eksisterer dog kloner, der er tynde i forgreningen, ja endogså krybende former. Arten er i det hele taget ret variabel og anvendes en del i havebruget i forskellige former. Det vil derfor være pålideligst kun at anvende stiklinger fra prøvevede hegn, som den på Øland forekommende hanplante. Jeg har i øjeblikket en halv snes kloner til prøve, de fleste fra Braunsbach ved Cocherfloden nær Stuttgart, hvor arten vokser vildt. Alle undersøgte varieteter har bitterstof.

Salix myrsinifolia, sortpil, er en høj busk eller et lille træ, med en gråpilagtig, til hegnsformål god, forgrening. De unge skud er sortrøde og lådne, knopperne af samme farve og bladene grove æglancetformede (fig. d), ofte noget skæve, kan minde en del om gråpilens, men er kun lådne på undersiden af hovedribberne. Undersiden af bladene meget tydeligt netnervet med stærkt ophøjede ribber, medens disse på oversiden af bladene er kraftigt forsænkede. Bladkanten bølget, savtakket med mørke kirtler, undersiden mat blågrå, oversiden blank, mørkgrøn.

Sortpilen er vildtvoksende i Danmark, men sjælden. Under eftersøgningen af de danske pilearter, der kunne tænkes at have læplantningsmæssig interesse, blev den som den sidste i rækken fundet ved Gjurup nær Hjørning af arbejdsleder Henning Kristensen, Hjørning. Den viste sig at have været i kultur i mange år, som en fortræffelig hegnsplante, der overraskende nok viste sig at indeholde bitterstof. Klonen er en hanplante, der er uhyre villig ved stiklingeformering. Den er kommet til Gjurup fra Skalstrup ved Vestkysten, hvor den kan følges som kulturplante 125 år tilbage i tiden, til et enkelt træ, der stod ved en ejendom, hvor nu privatbanen går og blev fældet ved dennes anlæggelse. Når man ved, hvor lidt trævækst der var på disse egne for 125 år siden, lyder det sandsynligt, at det netop er bitterstofindholdet, der har tilladt dette træ at klare sig overfor dyrene, der gik i løsdrift ved ejendommene og ødelagde de fleste vækster. Ved Gjurup er der flere gode hegn, samt et enkelt ca. 6 m højt eksemplar, der står i et læbælte

mellem elm og røn, som et rankt stammetræ, der formodentligt er ca. 25 år gammel og klarer sig godt. Arten synes at være ret vindfør og vil rimeligvis også være et godt overlætræ i hegnene.

Salix sp. («bussant») er en høj busk eller et lille træ med æglancetformede, tilspidsede blade (fig. e), tydeligt netnervede, på undersiden med lidt ophøjede sideribber. Oversiden matgrøn, hovedribben er på oversiden klart rød på den inderste trediedel. Bladranden fint savtakket med højrøde kirtler, således at hele randen for det blotte øje synes rød. Bladpladen er plan og ret tynd og akselfigene ret store og vedvarende. Knopperne røde og det unge skud højrødt og glinsende, ikke låddent.

Denne art fandt jeg i Vogeserbjergene i det østlige Frankrig, ved byen Bussant, hvor den voksede omkring Moselfoden, nær dennes udspring. Den synes ikke at have nogen nærmere slægtsmæssig forbindelse med de af mig kendte arter, af hvilke den vel mest minder om mandelpilen (*S. triandra*), men adskiller sig jo altså skarpt blandt andet ved sit indhold af bitterstof. Den er meget villigt rodslående. Stiklinger, der blev transporteret i en lukket plasticpose, havde gode rødder 14 dage senere, sidst i juli, og har skudt gode skud efter udplantningen. Om klonens køn vides intet, og kun forsøg kan vise, om denne bjergplante har nogen læplantningsmæssig interesse i Danmark.

Det synes, som om de nævnte arter er mærkeligt ubeslægtede og at de er undtagelser indenfor de grene af pileslægten, de tilhører.

Salix pentandra, med sine 5 støvdragere, er vistnok kun i stand til at bastardere med *S. fragilis*, der er uden bitterstof og må derfor formodes at stå fjernere fra de andre arter.

Salix purpurea er med sine 2 sammenvoksede støvdragere en meget særpræget art, men kan krydses med *viminialis*, men hverken denne eller de øvrige med den krydsende arter er bitterstofdannende.

Salix myrsinifolia skal være nært beslægtet med *S. hastata*, som den også ligner i mange bygningstræk, men som er en dværgform uden bitterstof. Sortpilen skal ikke kunne krydses med hverken denne eller andre arter.

Salix sp. («bussant») synes igen at høre til en helt anden gruppe, men dens identitet og slægtsforhold er endnu ikke udredet.

Endnu mere gådefuld bliver sagen ved det ovennævnte forhold, at også enkelte poppelarter synes at have den søgte egenskab.

Man kunne tænke sig, at bitterstofdannelsen var en oprindelig egenskab indenfor pilefamilien, en egenskab der har forekommet hos den fælles stamart og at den så senere ved mutation er gået tabt hos de fleste af de senere udspaltede arter.

Omvendt må man også tage den mulighed i betragtning, at det her kan dreje sig om en mutation, der for pilefamilien er forholdsvis nærliggende, at familiens genmønster er således opbygget, at kun en enkelt eller nogle få mutationer giver evnen til bitterstofdannelse. Hvis dette er tilfældet, giver det jo den behagelige mulighed inden for andre arter at finde varieteter med bitterstof, som hos pileslægten let lod sig fastholde ved den vegetative formering.

Ved sammenligning af andre plantefamilier får man dog indtrykket af, at den første mulighed, at egenskaben er oprindelig, men gået tabt hos de fleste arter, er mest nærliggende. Den gule lupin var, indtil for ca. 30 år siden, kun anvendelig til grøngødskning på grund af bitterstof, som gjorde

den uanvendelig til foderbrug. Bauer undersøgte 500.000 lupinplanter og fandt 3 uden bitterstof, og fra disse stammer alle de »sødlupiner«, der nu dyrkes til foderbrug i store mængder. I agern findes rigeligt med garvesyre, der gør fortæringen af dem til en tvivlsom fornøjelse. Alligevel er de, på grund af deres store indhold af næringsstoffer, altid blevet efterstræbt af dyrene og i trange tider anvendt til menneskeføde. Det var imidlertid allerede i oldtiden bekendt, at enkelte ege bar agern uden garvesyre, og frugterne fra disse træer var naturligvis særligt efterstræbte. En sådan eg blev for få år siden fundet ved Sønderborg.

Den omvendte mulighed, at der ved en mutation er opstået bitre stoffer hos en planteart er nok sjældnere forekommende og intet tilfælde er mig bekendt. Hvis det er en nærliggende mutation hos pileslægten skulle den kunne udløses ved en radioaktiv bestråling af frø eller planter.

Hvilket stof det drejer sig om, er endnu ikke undersøgt. Det er heller ikke ganske klart, om stoffet til stadighed forefindes i bladene eller om det først dannes i det øjeblik cellerne sønderrives, men noget tyde på, at det sidste er tilfældet. Hvis bladene tørres eller dræbes ved hurtig neddykning i kogende vand synes der ikke at være noget videre bitterstof til stede. Kun velbelyste blade på unge skud danner stoffet i fuld mængde.

Ejendommeligt og uheldigt er det, at ingen af de yderliggående hårdføre arter, som gråpil eller tofarvet pil, er i besiddelse af bitterstoffer. Dette er heller ikke tilfældet med de undersøgte dværgarter fra de højere bjerge på polarzonerne. De hidtil fundne bitre arter er alle fra områder, hvor plantevæksten er rigelig og forklaringen er muligvis den, at det kun er i disse egne at planteæderne kan tillade sig at være kræsnе, medens de dyr, der lever i barskere klimaer, alligevel tager alt med, når det kniber, enten det så smager godt eller dårligt, således at bitterstof her ikke er af særlig betydning. Det er jo en kendt sag, at køer godt kan holdes sammen med en del trævækst, når pladsen og føden er rigelig, medens får og geder, som er bjergdyr, raserer alt.

Da der således synes at være en mulighed for, at der ikke findes ekstremt hårdføre arter med bitterstof til anvendelse nær Jyllands vestkyster, rettes tanken naturligt mod muligheden for at opnå et resultat ved krydsning. Om dette er muligt, vil forsøg kunne vise. Som omtalt er *Salix purpurea* og *myrsinifolia* ret uvillige til bastardisering. *Salix purpurea* krydser med *viminalis* og denne med *cinerea*, men om en direkte krydsning mellem *purpurea* og *cinerea* er mulig, vides endnu ikke. Om *Salix* sp. »bussant« kan naturligvis i denne henseende intet siges.

Hertil kommer, at opgaven ikke er løst med den første krydsningsgeneration, idet denne naturnødvendigt vil være mindre hårdfør end den mest hårdføre af forældrearterne. Desuden er arts-krydsning et voldsomt indgreb i naturens orden og kun meget få af dem har vist sig at have nogen praktisk værdi, når bortses fra prydplanter og lign. Og en læplante skal, efter nogen hjælp i starten, kunne klare sig overfor den vilde plantevækst eller jævnsides med den. Man må gøre sig klart, at de egenskaber, vi har brug for, specielt vindførhed, er de samme, som naturen har udvalgt efter i årmillioner. Nogen egentlig forædling er derfor næppe mulig, i modsætning til hvor man søger noget andet, end hvad naturen har brug for, som større kærner, bedre frugter eller lignende.

Når i det nordlige Europa og Asien vore hårdføreste pilearter er de vækster, der bedst forener vindførhed med livsvarighed og en nogenlunde

højdevækst, må man regne med, at disse arter så omtrent har nået det muliges grænse, hvad disse egenskaber angår, og vil man tilføje evnen til bitterstofdannelse, ønskeliggjort af vor fra naturen afvigende brug af landet og dyreverdenen, er det en forudsætning, at den første krydsningsgeneration er frugtbar og lader sig krydse tilbage til den hårdføre stamart, så man muligvis efterhånden kan opnå at have en plante, der i alle retninger på nær den ene nye egenskab, er lig med den oprindelig hårdføre art. Om dette lader sig gøre, kan kun forsøg vise.

Oktober 1958.

S. E. Skjerna a,
Bangsbo, Læsø.

Faskiner af udskær

I de sidste numre af Hedeselskabets Tidsskrift har været indrykket en annonce, som har vakt nogen opmærksomhed, idet det drejer sig om en form for faskiner, som en kreds af savværker har begyndt en produktion af.

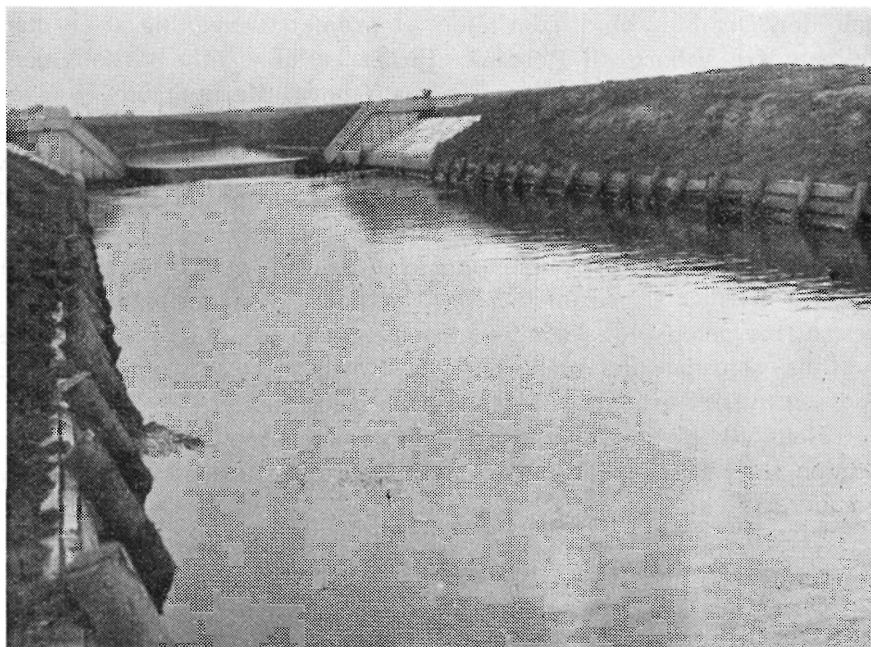
Ideen er udformet af savværksejer M a g n u s J o h a n s e n, Due-lundgaard ved Kjellerup, der har søgt og fået udstedt patent på nogle faskiner lavet af udskær eller skaller, d. v. s. af det affald, der fremkommer, når nåletræsstammerne skæres op.

De omhandlede skaller og udskær er et affaldsprodukt, som savværkerne har haft svært ved at komme af med. I mange tilfælde har det været skåret op til brændsel, men med den svigtende afsætning af brænde har det været et større og større problem at afsætte det.

Nu har Magnus Johansen anvendt en metode til sammenbundtning i bestemte længder, således at det kan anvendes som faskiner i vandløb, kanaler, grøfter og lignende til afstivning af skrænter og sider, så disse ikke skrider ud. Faskinerne har allerede været prøvet forskellige steder og synes at være ret anvendelige. Visse forhold ved disse faskiner synes at tyde på, at de under specielle forhold muligvis er bedre end de gammeldags faskiner udført af grene og ris. De yder således tilsyneladende mere modstand mod udflydning af jord eller sand, og ud mod vandløbet er der ingen grenspidser eller lignende, der rager ud og griber fat i flydende genstande som græs og vandplanter. Prisen for de nye faskiner ligger noget over de tidligere anvendte, og problemet er nu, om erfaringen vil vise, at denne merudgift modsvares af mulige fordele. Noget afgørende herom kan dog ikke siges.

De nye faskiner er som nævnt taget i brug flere steder, bl. a. ved landvindingsarbejdet i Lerchenfeldt å, hvorfra hosstående billede er hentet.

Ikke alene savværksejerne og skovbruget er interesseret i denne nye afsætningsmulighed, men også teknikerne og entreprenørerne vil



*Skalle-faskiner anvendt i Lerchenfeldt å. Til venstre i billedet ses faskiner-
nes fastgøring med pæle og i modsat side nedenfor styrtet ses sikringen af
skrænterne med skalle-faskiner.*

følge udviklingen på dette område med vågen interesse. De hidtil udførte arbejder med skallefaskiner vil fra Hedeselskabets side blive holdt under observation og blive betragtet som en slags langtidsforsøg.

Mergling i Viborg amt

I årsberetningen for 1957—58 omtalte direktør N. Basse merglingen i Viborg amt i følgende redegørelse:

Hederne dækkede for 100 år siden knapt halvdelen af amtet. For 50 år siden var de reduceret til ca. 15 % og nu er kun 7,2 % tilbage. Denne udvikling har krævet tilførsel af meget store mængder mergel og kalk. Indtil århundredskiftet foregik merglingen hovedsagelig fra private mergelgrave og var enkeltmandsopgaver. Merglingen indskrænkedes derfor til det absolut nødvendige og kalktrangen var meget udbredt.

Opmuntret af eksempler andre steder fra begyndte man omkring 1900 med Hedeselskabets hjælp at arbejde for dannelse af mergelselskaber for på mere rationel måde at foretage mergling indenfor større områder. Der blev bl. a. udarbejdet et projekt til bygning af en mergelbane fra Viborg til Herning. Projektet blev ikke virkeliggjort, men det gav stødet til, at statsbanen Viborg—Herning blev bygget, bl. a. med det formål at transportere mergel fra Kjølsten mergelleje til Alheden, hvor der ikke fandtes brugbare mergellejer. Banen blev åbnet i 1906 og Alhedens Mergelforsyning transporterede i løbet af 30 år ca. 1.000.000 m³ mergel ud på heden, og gav derved landmændene mulighed for at gennemføre det enorme opdykningsarbejde, som nu nærmer sig sin afslutning. Det bør i denne forbindelse nævnes, at mergelen blev læsset på banevognene af fanger fra Horsens tugthus, som på den måde har været med til at udføre et særdeles godt og nyttigt arbejde i hedeopdykningens tjeneste.

Hele Viborg amt blev efterhånden dækket med mergelselskaber. I tiden fra 1906 til 1940 har 31 mergelselskaber leveret ca. 2,39 mill. m³ mergel.

Efter ca. 10 års pause under 2. verdenskrig er der yderligere af 11 mergelselskaber leveret ca. 449.000 m³ mergel.

Da amtets samlede landbrugsareal udgør 231.000 ha, vil det sige, at der ialt er tilført hver ha ca. 11 m³ mergel, heraf ca. 2 m³ i de sidste 10 år. Forudsat, at hver m³ mergel indeholder 400 kg kulsur kalk, svarer den samlede mergeltilførsel til 4,4 t kulsur kalk pr. ha, hvoraf ca. 800 kg er tilført i de sidste 10 år. Da der ikke kendes tal for størrelsen af den private mergling, der navnlig har fundet sted ud fra Ulstrup og Engesvang mergellejer og tildels fra kalklejerne ved Mønsted og andre steder, kan det ikke gøres endeligt op, hvor store tilførslerne har været.

Viborg amt er velforsynet med gode mergellejer, hvorfra der til enhver kan leveres mergel med et indhold af 400—500 kg kulsur kalk pr. m³, og da transportafstandene gennemgående er små, kan den kulsure kalk i reglen leveres på forbrugers mark for en pris af ca. 20 kr. pr. t.

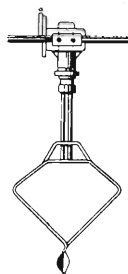
Selvom spredarbejdet er lidt større for mergel end for jordbrugs-kalk, er der ingen tvivl om, at Viborg amts landmænd som helhed står sig godt ved at benytte egnens gode mergellejer.



FORSTKOMBINATIONER

til montering på

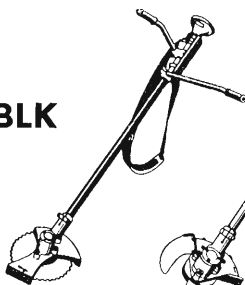
STIHL MOTOR BLK



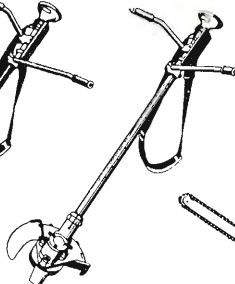
Plantehuls-
bor



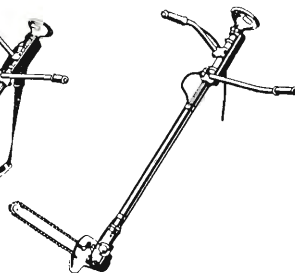
Jordbor



Kratrydder
»MÅR«



Krat- og
græsrydder »DAKS«



Gennemhugningsaggregat
med kæde »BÆVER«

Påbygningsaggregaterne, der bl. a. gør
STIHL [MOTORSAV BLK til den foretrukne kædesav

Endvidere kan til samme motor leveres:
kulturrenseren »MULDVARP« og tryk- og sugepumpe

Vi er til tjeneste med tilbud og demonstration uden forbindelse

Eneforhandler:

A/S **F. L. BIE** Valdemarsgade 14, København V. - Telf. C. 6518

Datterselskab: F. L. BIE, Jydsk Handelsaktieselskab, Fredensgade 41, Aarhus - Telf. 24 888



Decemberpriser på handelsgødning

pulv. 18 % superfosfat	kr. 20,55
gran. 18 % superfosfat	kr. 21,05
50 % kaligødning	kr. 27,50
gran. kali-superfosfat	kr. 24,65
15,5 % kalksalpeter	kr. 28,00
16 % chilesalpeter	kr. 38,65
ab sædvanlige havneby	

D. A. G.-prisen er den rigtige dagspris

Overskud i D. A. G. i 1957

superfosfat og kali-superfosfat	40 øre
kaligødning og kvælstofgødning	65 øre
(incl. henlæggelser)	

Køb til rigtige priser og få del i overskudet
i landmændenes egen gødningsforretning

Dansk Andels Gødningsforretning

Under »Udvalget for afholdelse af kursus i maskinbrug for landmænd« afholder »Den teknologiske Undervisning«, Horsens, følgende kursus:

Maskin- og traktorkursus for landmænd

- Kursus VI: »Maskiner og traktorer« 5.-17. jan. 1959. Kursusafgift 150 kr.
Kursus VII: »Maskiner og traktorer« 26. jan.-7. febr. 1959. Kursusafgift 150 kr.
Kursus VIII: »Traktorer og traktorredskaber« 9.-14. febr. 1959. Kursusafg. 75 kr.
Kursus IX: »Traktorforisættelseskursus« 19. 24. jan. 1959. Kursusafgift 75 kr.
Kursus X: »Mejetærskning og kornopbevaring« 16.-21. febr. 1959. Kursusafgift 80 kr.

Brochurer og nærmere oplysninger fås ved henvendelse til
»Den teknologiske Undervisning«,
Slotsgade 11, Horsens, tlf. 2 50 88.



Aktieselskabet

GYRO

Skive Jernstøberi
og Maskinfabrik

SPAREKASSEN

FOR

SVENDBORG OG OMEGN

Holstebro betonvarefabrik

v. Anton Madsen

Holstebro . Tlf. 3

Alt i Betonvarer

indentør

Dansk Ingeniørtorenings

Normer

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

GUGKALK

gi'r Grøde

Faa fuldt Udbytte af
Jorden. Brug vor aner-
kendte Jordbrugskalk
— det betaler sig!

GUG KALKVÆRK A/S
Elmølle 2, Hasseris Tlf. Aalborg 21288

A/S Skive Marktrækontor

Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL FRØHANDEL

Teglværkernes SALGSKONTOR

ESBJERG
Telefon 265 - 546

Drænrør

2" - 15"
Mursten - Tagsten

Røde
DRÆNRØR

fra 2" - 12" haves
altid på lager
Forlang tilbud

„Sofienlund“
TEGLVÆRK

Telefon 10 Ulstrup

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Tårnsilosten
Drænrør
Baumadæk
Tagsten
Mursten

KÄHLERS Teglværk

Korsør

Røde
drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

● Fredenshøj Teglværk
Aabenraa Telefon 72177

Philipsen & Hall [^]/_s

Sct. Mathiasgade 88 . Viborg
Elektriske anlæg
Vandværksanlæg
Telefon 173 og 174

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros
Bogtrykkeri
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33
Tlf. Viborg 802—803

Aktieselskabet

L. Hammerich & Co.

Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Tlf. 2 71 66 (3 lin.)
Aarhus

ROTTER
eller
MUS ?

RATIN_s
PRÆPARATER

RATIN, Virginiavej 7, Kbhvn. F. Tlf. 80. *988

I få ord —

* *

Under 18. november har Hs. Maj. kongen udnævnt direktør for Det danske Hedeselskab Niels Basse til Kommandør af Dannebrogordenen.

*

Hedeselskabets bestyrelse



Til venstre departementschef V. K. K. Hornslet og til højre afdelingschef Sv. Alstrup, der er blevet medlemmer af Hedeselskabets bestyrelse.

*

Hedeselskabets forretningsførere

Efter at Hedeselskabets hidtidige forretningsfører for Ørsted distrikt, gårdejer Hans Korsgaard Fynboe, Hollandsbjerg, Ørsted, har ønsket at fratræde, er dette hverv overtaget af dræningsmester Svend Pedersen, Ørsted.

*

Distriktsbestyrer A. Madsen, Hedeselskabets mose- og engafdeling, Næstved, er udnævnt til landbrugsministeriets tilforordnede sagkyndige ved grundforbedringsudvalget for Præstø amt.

*

I »Landbrugets Byggebog«, udgivet af Det kongelige danske Landhusholdningsselskab, præenteres læseren for noget helt nyt og meget interessant. En lang række kendte og kyndige forfattere har behandlet de forskellige byggeproblemer på landet. Samtidig er der medtaget nogle afsnit »Det er af fejlene, man lærer« og et par praktiske landmænds erfaringer, som umiddelbart vil opholde læseren.

Bogen er forsynet med et stort billedmateriale, idet der er over 300 illustrationer og tabeller.

Foruden det rent tekniske er også en anden vigtig side af landbrugsbyggeriet medtaget, idet bedriftens økonomiske stilling til bygningerne og forholdet vedrørende skat, afdrag, forrentning og henlæggelser er behandlet udførligt. Det er en højaktuel bog, Landhusholdningsselskabet udsender.

*

I Skive er dannet et nyt kalkselskab, Skiveegnens kalk- og mergelselskab, hvortil foreløbig er indtegnet ca. 500 medlemmer fordelt over hele egnen. Der er hidtil taget ca. 1300 jordprøver og 60 % af dem viste kalktrang.

*

Landhusholdningsselskabet har udsendt en ny udgave af »Engelske landbrugsfaglige læsestykker«.

*

Bjerregrav plantningsforening har holdt generalforsamling i Møldrup under ledelse af formanden, fhv. folketingsmand Laust Nørskov. Til 127 medlemmer har der været uddelt 70.500 nåletræer og 19.700 løvtræer. Fhv. forstander Hakon Sørensen, Hornum, holdt foredrag, hvor han navnlig beskæftigede sig med de nye plantningsforsøg.

*

Andre tider

Otto Lauridsen, Krogsgaard i Mønsted sogn, der forleden fyldte 80 år, er født i Brejning sogn i Vestjylland. Han fortæller, at han allerede som 8-årig fik sin første plads, hvor han skulle passe gæs i høsttiden. Derefter havde han pladser hver sommer med en løn af en halv snes kroner for sommeren. Et sted, hvor han tjente, havde han lov at plukke lyng imellem, at han passede kreaturerne. Han fik 10 øre for hver trave lyng, så det var en god forretning.

*

Statsgeolog Theodor Sorgenfrei forsvarede den 20. november en doktorafhandling med den for ukyndige ikke meget sigende titel: »Molluskselskaber fra det marine Mellem Miocæn i Syd- og Sønderjylland og deres miljø«. Når det oplyses, at titlen dækker over undersøgelser, der i meget høj grad tjener til at fastslå udstrækninger og placeringer af områder med brunkul får doktorafhandlingen en aktuel interesse.

*

Direktør N. Basses 70 års fødselsdag



Direktør Basse læser adressen fra Hedeselskabets personale.

blev en ganske enestående hyldest, der strømmede ind til ham fra hele landet i form af gaver, breve og telegrammer i hundredvis. En lang række af deputationer og gæster indfandt sig for at lykønske, repræsenterende næsten alt hvad der findes af offentlige og private institutioner, der har tilknytning til Hedeselskabets arbejde.

Uden at gå ind på de mange detaljer skal det blot her nævnes, at dagen indledes med, at distriktsbestyrer Alsted ved en sammenkomst for hovedkontorets personale overrakte en adresse med personlige underskrifter fra personalet på alle Hedeselskabets kontorer samt et smukt sølvfad.

Senere var der en modtagelse med frokost på Kongenshus hotel,



Maleri af Hans Smidth skænket af Hedeselskabet.

og her hyldedes direktør Basse i en lang række taler. Ved denne lejlighed overrakte kammerherre Lüttichau på Hedeselskabets vegne det smukke billede af Hans Smidth, som gengives her.

På plantningsforeningernes vegne hædrede Laust Nørskov direktør Basse med plantningsforeningernes sølvbæger.

*

På Sct. Erics Messen i efteråret i Stockholm, der faldt sammen med den nordiske skovkongres, var der en omfattende skovbrugsudstilling og en billedsamling om skovbrug rundt i verden. En del billeder, hvortil originalerne var udlånt fra Det danske Hedeselskab, viste glimt af hedeskovbruget i Danmark, bl. a. fra foryngelsesarbejdet i Hedeselskabets 3. distrikt omkring Viborg.

*

Premier for læplantning

Efter endt bedømmelse af de indstillede emner har Læplantningsudvalget for Hjørring amt tildelt husmand Kresten Jakobsen, Nr. Rubjerg, amtspræmien for god pasning og fredning af unge plantninger, mens gård-ejer Alfred Larsen, Hjelmsled, er tildelt elitepræmien for gennemført plantning.

De to præmier overrakte ved en sammenkomst på hotel Phønix i Hjørring den 28. november.

*

Som følge af at fragttilskudet til transport af mergel og kalk er bortfaldet har landbrugsministeriet nu ophævet det i 1934 nedsatte Statens Mergeludvalg.

*

På Lammefjordens inddæmmede arealer har lodsejerne dannet et læplantningslaug, hvis første mål er at få gennemført anlæg af ca. 30 km

læhegn. Det bliver udført som en beskæftigelsesforanstaltning under Hede-
selskabets ledelse.

*

I Canada forekommer der gennemsnitlig 6500 skovbrande hvert år. Hver
enkelt brand omfatter gennemsnitlig 105 ha. I en enkelt stat som Columbia
har skovbrandene alene i 1958 voldt skader for 30 mill. kr.

*

I Nord-Irland er indledt et større arbejde for at få gennemført læplant-
ning til værn mod de saltholdige og hårde nordenvinde. Der kan opnås lån
til arbejdets udførelse og planterne stilles af staten til rådighed til produk-
tionspris. I de foreliggende planer og anvisninger er der ikke meget, der
synes at bygge på erfaringer som f. eks. er indhentet her i landet. Der an-
befales bl. a. brug af skotsk fyr og jap. lærk og bøg — det er jo ikke just
de arter, der anses for vindstærke og lægivende i Danmark.

*

Tuborgfondet har skænket arboretet i Hørsholm 8600 kr. til bygning af
et klimavæksthus, hvor det særligt er hensigten at arbejde med forsøg
med bøg.

*

Konsulentmødet vil i 1959 som sædvanligt bilve afholdt den sidste
fredag og lørdag i februar måned, d. v. s. den 27. og 28. februar.

*

Der er i disse dage ved at ske ikke blot en nydannelse, men også en be-
tydelig udvidelse af hele træforskningen i Danmark. Træforskningen har
hidtil haft domicil i Allerød i Nordsjælland, men fra 1. november er denne
virksomhed flyttet til de teknologiske institutter i henholdsvis København
og Aarhus.

På Teknologisk Institut i København er der til varetagelse af de frem-
tidige opgaver indenfor træforskningen oprettet en helt ny afdeling — den
trætekniske forsøgsafdeling. Hertil knyttes to af de tidligere medarbejdere
i Allerød, skovbrugskandidaterne Boye og Mondrup Petersen, medens en
trede medarbejder, industrikonsulent Poul Sørensen får fast arbejdsplads
på Jydsk Teknologisk Institut i Aarhus.

Til at koordinere hele arbejdet indenfor træområdet, altså forsøgsvirk-
somheden på de to teknologiske institutter, har Akademiet for de tekniske
Videnskaber for nogen tid siden nedsat det såkaldte »Træråd« med repræ-
sentanter fra alle betydende organisationer og institutioner indenfor træ-
branchen.

*

Reading universitet i England har foretaget en undersøgelse, der viser,
at langt den største del af Sydøstenglands landbrug ville have fordel af
kunstvandning i 7 af hver 10 år.

*

For femte gang foreligger Landhusholdningsselskabets årbog Alt det
nyeste 1958—59. Den er som sine fire forgængere — hvoraf de tre første er
udsolgt — skrevet af vore førende fagfolk.

De vigtigste nye forsøgsresultater er gennemgået og kommenteret, lige-
som nyheder af særlig interesse både fra ind- og udland er omtalt.

Det hele er ordnet på en let, praktisk og overskuelig måde. Stoffet frem-
træder i små korte artikler, hvilket gør bogen let at anvende som håndbog
og opslagsbog.

Bogen er gennemillustreret med instruktive billeder og tegninger. Den
erstatte ikke fagbøgerne, men supplerer og fører disse á jour, så man altid
har de nyeste forsøgsresultater ved hånden og får let ved at følge med i det,
der kommer frem.

*



JORDBRUGSKALK

fra vore værker i

**FAXE
HOLTUG
HADSUND
SVENDSTRUP J.**

Aktieselskabet **FAXE KALKBRUD** Jordbrugskalkafdelingen

Frederiksholms Kanal 16, København K.

Telefon Central 9123, Lokal 7

AKTIESELSKABET
SILKEBORG BANK
GRUNDLAGT 1882

Aktiekapital og reserver kr. 4.800.000
Telefon 1122 (5 linier)

Den gamle bank med de moderne forretningsprincipper

Altid prima røde drænrør

**Silkeborg, Herning og omliggende
teglværkers salgskontor**

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

repræsenterer følgende værker:

A/S Lysbro Teglværker
De Forenede Teglværker,
Lysbro
Bøggild Teglværk, Lysbro
Vinderslevgaard Teglværk
Paarup Teglværk

Bjødstrup Teglværk
Gjern Teglværk
Visgaard Teglværk
Højriis Teglværk, Ikast
De forenede Midtjydske
Teglværker, Herning

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon Minerva 350
Gensidigt selskab

★

Ansvarsforsikring



Vester Farimagsgade 19
København V.

★

Automobilforsikring

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Tlf. 111 Bjerringbro

ALLE

△ MÆRKEDE RØR
imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Herning Hede- & Discontobank

10—12½, 14½—17
Telefon 5 . 273 . 720

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontor i
Karup og Kølvrå

Aarhus Privatbank

Aarhus

Stiftet 1871

København

AALBORG 
AKVAVIT.

Det nye faskinsystem

D. F.-Duelund-Faskiner

opbygget af skaller, holdbare, let opsættelige og anvendelige
til sikring af større grøfter, kanaler og høfder.

Omgående levering overalt i landet. — Indhent oplysninger og tilbud.

Magnus Johansen.

Duelundgaard pr. Kjellerup. Telefon Kjellerup 146.

Fås hos: Rold Skovs Savværk, Arden - Ry Møllens Fabrikker, Ry - Holdbi Savværk, Krusaa - Frøslev Savværk, Padborg - Bevtøft Savværk, Bevtøft - Poul Andersens Tømmerhandel, Holstebro - Nordvestjydsk Savmølle, Struer - Ribe Stampemølle, Ribe - Nørresundby Savværk - Hjedebæk Savværk, Suldrup - Addit Savværk, Addit - Glarbo Savværk, Ry, og Nr. Vissing Savværk.

Husmandsbrandkassen for Danmark

Husmændenes ulykkes- og ansvarsforsikring

Nørre Voldgade 16

København K

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby - Telf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

**Stenstrup og Odense
teglværkers kontorer**

Stenstrup - Telefon nr. 19

Prima drænrør

Skandia-kalk

Alle arter jordbrugskalk



Skandinavisk Kalk og Kridt 1/5

Aalborg: Telefon 2 92 55

Driftskontor: Tlf. Sdr. Tranders 147



LOMBORG PLANTESKOLE

GRANHØJ v. AALBORG

TLF. 2 01 01

TLF. 3 40 40

Stort farveillustreret katalog
sendes gratis
på forlangende

**Viborg Byes og Omegns
Sparekasse**

Telefon 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—13

Aftenekspedition:

Fredag: Kl. 19—20

Filialer:

Karup

Flyvestation Karup

Mammen

Røde drænrør

føres altid på lager fra 2"
til 3" - Tilbud til tjeneste

A/S **Gammelgaard
Teglværk**

Telefon 187 - Skive



Trifolium Frø



KØBENHAVN

RANDERS

VESTJYLLANDS MERGELFORSYNING

Andelsselskab

udnyttelse af lokale lejer og tilrettelægning af mergelleverancer.

Moderne grab-materiel til rådighed. - Levering af højprocentig mergel fra egne lejer.
Jordbrugskalk og pulv. kalk i fine kvaliteter fra Hillerslev og Mjels Kalkværker.

Alle oplysninger og tilbud fås hos:

TRIER HØJ,
kassereer,
Vostrup.

I. M. LAURIDSEN,
næstformand,
Gørding

JESPER JESPERSEN,
formand,
Paghsallé 2, Herning. Tlf. 793 Herning.



Resenbro

Cementstøberi

v/ ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima betonrør
efter dansk ingeniør-
forenings normer

Mrk. \triangle alle gangbare di-
mensioner fra 10-80 cm så-
vel med som uden muffe

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands

Kulkompagni

Nørresundby

Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

H. Theut

VIBORG - Tlf. 1559 . 1560

Brunkul - Mergel - Kalk

Midtjydsk Brunkul Industri

Tlf. Kølkeær 28 x

Katrinebjerg Teglværk

Tlf. Hejnsvig 17

Mursten - Drænrør

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314

Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Dansk

Plantageforsikringsforening

Det gensidige
forsikringsselskab

tegner forsikring for gen-
plantningsværdien for nå-
letræsplantager overalt i
Danmark. — Indskud een
gang for alle 1 kr. pr. ha.
Årlig præmie pr. ha 50 øre,
minimum 2 kr. Vedtægter
og indmeldelsesblanketter
ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR

I VIBORG.

Telefon 1340.

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeforening

Vesterbrogade 15

København V

Telef. 6659 - 5974

Stenvad

CEMENTSTØBERI

Telf. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle \triangle mærkede rør føres

Altid leveringsdygtig

Hulkjærhus

Planteskole

RØDKJÆRSBRO

Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og haver



SOLUS betyder enestående

*Køb
en*
SOLUS

STALDGØDNINGSSPREDER



**Hvorfor er en SOLUS staldgødningsspreder enestående?
Fordi den er utrolig alsidig.**

De kan bruge den:

- til udspredning af naturgødning,
- til udspredning af råkalk og mergel,
- til snitning af grøntfoder til ensilering,
- til læsning af roer i jernbanevogn,
- til opsætning af roebatterier på marken,
- til hjemkørsel af hø, korn m. m.
- som tohjulet landbrugsvogn,
- som selvafflæsser af roer, kartofler m. m.

De får 8 maskiner i een SOLUS staldgødningsspreder. —
Læs alt om den mest alsidige maskine i dansk landbrug i vor
udførlige, illustrerede brochure, der tilsendes gratis fra

H. SØNDERBY & Co.
TARM . MASKINFABRIK . TLF. 16 - 34 - 179

SOLUS betyder enestående